

PRINCAS HARRY

ATSARGINIS

baltos lankos

Princas Harry

Atsarginis

Iš anglų kalbos vertė Kristina Aurylaitė

baltos lankos

Sutarėme susitikti praėjus kelioms valandoms po laidotuvių. Frogmoro soduose, prie senų gotikinių griuvėsių. Aš atėjau pirmas.

Apsižvalgiau, nieko nėra.

Patikrinau telefoną. Nei žinučių, nei balso pranešimų.

Turbūt vėluoja, pagalvojau, atsirėmęs į akmeninę sieną.

Įsidėjau telefoną į kišenę ir tariau sau: nusiramink, jie ateis.

Oras buvo toks, koks būna tik balandžio mėnesį. Jau nebe žiema, nors dar ir ne pavasaris. Medžiai dar pliki, bet oras jau švelnus. Dangų dengė pilki debesys, ruošėsi pražysti tulpės. Diena buvo apniukusi, bet tarp medžių išsirangęs spindėjo indigo mėlynumo ežeras.

Kaip gražu, pagalvojau. Ir kaip liūdna.

Čia turėjo būti mano namai – iki gyvenimo pabaigos. Tačiau pasirodė, kad tai tebuvo laikina stotelė.

Kai mudu su žmona, baimindamiesi dėl savo psichikos būklės ir fizinio saugumo, pasprukome iš Anglijos, nebuvau tikras, ar kada nors sugrįšiu. Tai buvo 2020-ųjų sausį. O dabar, praėjus penkiolikai mėnesių, aš ir vėl čia, nes visai neseniai atsibudęs radau trisdešimt du praleistus skambučius, o paskui širdį pervėrė močiutės žodžiai: „Harry... Senelio nebėra.“

Pakilo vėjas, atvėso. Susigūžiau, pasitryniau rankas, pasigailėjau, kad mano balti marškiniai tokie ploni. Pasigailėjau, kad po laidotuvių persirengiau. Kad nepagalvojau užsimesti palto. Atsukau vėjui nugarą, akys įsmigo į gotikinius griuvėsius, iš tiesų ne ką labiau gotikinius nei „Londono akis“ – 2000-aisiais atidarytas apžvalgos ratas. Sumanus architektas, šiek tiek teatro magijos. Daug kur čia šitaip, pagalvojau.

Nuėjau prie nedidelio medinio suoliuko. Atsisėdęs dar kartą patikrinau telefoną, pažvelgiau į sodo takelį.

Kurgi jie?

Vėl pūstelėjo vėjas. Juokinga, bet jis man priminė senelį. Gal jo atšiaurumą. Arba it speigas geliantį humorą. Prisimčiau vieną savaitgalį prieš daugybę metų. Susirinkom pamedžioti. Norėdamas užmegzti pokalbį, vienas mano bičiulis paklausė senelio, ką šis manęs apie neseniai mano užsiželdintą barzdą, – dėl jos kilo klausimų šeimoje, o spaudoje užvirė karštos diskusijos. „Gal karalienei derėtų priversti princą Harry nusiskusti?“ Senelis pažvelgė į mano bičiulį, tada man į smakrą ir klastingai nusišypsojo. „TAI – barzda?“

Visi prapliupo juoktis. Skustis ar nesiskusti, toks buvo klausimas, o senelis reikalavo *didesnės* barzdos. „Tegul užsiaugina prakeikto vikingo vertus šerius!“

Pagalvojau apie tvirtas senelio pažiūras, apie daugybę jo aistrų – maistui, alui, kepsnių kepimui, vadeliojimui, šaudymui. Kaip jis mėgavosi *gyvenimu*. Tuo buvo panašus į mano mamą ir galbūt todėl buvo toks didelis jos gerbėjas. Dar gerokai prieš jai tampant princese Diana, kai tebuvo tiesiog Diana Spencer, vaikų darželio auklėtoja, slapta princo Charleso mergina, mano senelis tapo karščiausiu jos gynėju. Kai kas sakė, kad būtent jis inicijavo mano tėvų santuoką. O jeigu taip,

galima sakyti, kad senelis mano gyvenime buvo Pagrindinė Priežastis. Jeigu ne jis, manęs čia nebūtų.

Nebūtų ir mano vyresniojo brolio.

Kita vertus, gal *tebebūtų* mūsų mama. Jeigu nebūtų ištekėjusi už tėčio...

Prisiminiau dar visai neseną pokalbį su seneliu, netrukus po to, kai jam sukako devyniasdešimt septyneri. Buvom tik mudu. Senelis galvojo apie pabaigą. Sakė, kad nebepajėgia užsiimti mėgstamais dalykais. Bet labiausiai jam trūko darbo. Sakė, kad nedirbant viskas byra į šipulius. Jis neatrodė liūdnas, greičiau pasiruošęs. „Reikia suprasti, kada laikas išeiti, Harry.“

Žvilgtelėjau į toli, į kriptų ir paminklų siluetus Frogmoro pakrašty. Karališkosios kapinės. Paskutinio poilsio vieta daugeliui iš mūsų, įskaitant karalienę Viktoriją. Čia guli ir skandalingai pagarsėjusi Wallisė Simpson. Taip pat ir jos dvigubai pagarsėjęs vyras Eduardas, buvęs karalius ir mano močiutės dėdė. Kai Eduardas dėl Wallisės atsisakė sosto, kai jiedu pabėgo iš Britanijos, abiem nedavė ramybės mintis apie grįžimą – juos tiesiog apsėdo noras būti palaidotiems būtent čia. Karalienė – mano senelė – patenkino jų prašymą. Tačiau vietą skyrė atokiau nuo kitų, po pasvirusiu platanu. Gal tai buvo paskutinis pagrūmojimas pirštu. O gal dar viena – jau paskutinė – tremtis. Įdomu, ką apie savo norą Wallisė ir Eduardas mano dabar. Ar išties buvo taip svarbu sugrįžti, kad ir po mirties? Įdomu, ar jie apskritai ką nors apie tai mano. Gal plūduriuoja kokioje nors beorėje erdvėje, permąstydami savo sprendimus, o gal jie dabar Niekur ir negalvoja apie Nieką? Ar po mirties išties nebus Nieko? Ar sąmonė sustoja, kaip ir laikas? O gal, pagalvojau – tik gal, – jiedu dabar čia, šalia šitų netikrų

gotikinių griuvėsių, ir slapčia skaito mano mintis. O jei taip...
gal ir mano mama dabar čia?

Mintis apie ją, kaip visada, dovanuoja kibirkštį vilties ir energijos pliūpsnį.

Ir smeigė sielvarto dūrį.

Mamos pasiūlgdavau kasdien, o tą popietę Frogmore, nerimaudamas dėl būsimo susitikimo, ilgėjausi jos be galo, bet negalėjau konkrečiai įvardyti, kodėl. Daugelį dalykų apie mamą sunku išreikšti žodžiais.

Mano mama buvo princesė, pavadinta deivės vardu, tačiau abi šios sąvokos visada atrodė netinkamos, nepakanamos. Žmonės ją garbino, lygino su didžiaisiais ir šventaisiais – nuo Nelsono Mandelos iki Motinos Teresės ir Žanos d'Ark, – bet nė vienas palyginimas, kad ir koks didingas bei kupinas meilės, nepataikydavo į tikslą. Labiausiai atpažįstama moteris visoje planetoje, viena mylimiausių, mano mama buvo nenusakoma – tokia yra tiesa. Ir vis dėlto... kaip gali būti, kad žmogus, kuriam apibūdinti kasdienės kalbos žodžiai yra bejėgiai, mano mintyse išliko toks tikras, toks apčiuopiamas, toks neįtikėtinais gyvas? Kaip gali būti, kad vis dar regiu ją lygiai taip pat aiškiai kaip tą gulbę, sklendžiančią virš indigo mėlynumo ežero manęs link? Kad iki šiol tebegirdžiu jos juoką, garsų kaip paukščių giesmės plikuose medžiuose? Daug ko neprisimenu, juk kai ji žuvo, buvau dar vaikas, užtat tikras stebuklas yra tai, ką prisimenu. Jos nuginkluojančią šypseną, dideles ir tyras kaip elniuko akis, vaikiškai nuoširdžią meilę filmams, muzikai, drabužiams bei saldumynams – ir mums. O, kaip ji mylėjo mano brolių ir mane! „It apsėsta“, – prisipažino viename interviu.

Ak, mamyte... ir mes tave.

Gal tebejutau ją visur, kad ir kur būčiau, dėl tos pačios priežasties, dėl kurios mama buvo tokia nenusakoma, – nes ji buvo šviesa, tyra ir spinduliuojanti šviesa, o argi įmanoma apibūdinti šviesą? Net Einsteinui tai buvo nelengva užduotis. Visai neseniai astronomai didžiausius savo teleskopus nukreipė į vieną kosmoso taškelį ir išvydo kvapą gniaužiantį švytėjimą, skleidžiamą dangiško kūno, kurį pavadino Earendeliu – senąja anglų kalba tai reiškia „Ryto žvaigždė“. Nutolęs nuo Žemės milijardus mylių ir tikriausiai jau seniai nebeegzistuojantis Earendelis susiformavo praėjus mažiau nei milijardui metų po Didžiojo Sprogimo, daug anksčiau negu Paukščių Takas, ir vis dėlto ši žvaigždė tebėra matoma mirtingųjų akimis, nuostabiai ryški, tiesiog pribloškianti.

Tokia buvo mano mama.

Štai kodėl vis dar ją mačiau ir jaučiau – jaučiau kasdien, bet ypač gyvai tą balandžio popietę Frogmore.

Būtent todėl – ir dar todėl, kad perėmiau jos vėliavą. Atėjau į tuos sodus, nes troškau taikos. Labiau už viską. Dėl savo šeimos, dėl savęs paties, bet ir dėl mamos.

Žmonės pamiršta, kaip karštai mano motina siekė taikos. Ji daugybę kartų apkeliavo pasaulį, žengė per minų laukus, glaudė sergančius AIDS, guodė našlaičius iš karo zonų, visada stengėsi suteikti paguodą ir viltį. Žinojau, kad ji būtų norėjusi – ne, ji *norėjo*, – kad tarp jos sūnų, tarp mūsų ir tėčio vyrautų taika. Tarp visų šeimos narių.

O Vindzorai jau ištikus mėnesius kariavo. Per kelis šimtmečius nesantaika mūsų gretose yra plykstelėjusi nesyk, bet šį kartą viskas buvo kitaip. Šįsyk susipriešinimas tapo viešas, sunkiai valdomas ir grėsė neatitaisomais padariniais. Nors namo skridau tik dėl senelio laidotuvių, atvykęs paprasčiau

slapto susitikimo su vyresniuoju broliu Willy ir tėvu, kad pasikalbėtume apie susiklosčiusią padėtį.

Kad rastume išeitį.

Vėl patikrinau telefoną, dar kartą pažvelgiau į sodo takelį ir pagalvojau: gal jie persigalvojo. Gal nė neketina ateiti.

Kelias sekundes svarsčiau, ar nenumojus ranka – eičiau pasivaikščioti po sodus arba grįžčiau vidun, kur visi mano pusbroliai ir pusseserės užkandžiavo ir dalijosi prisiminimais apie senelį.

Tada išvydau juodu. Žengė takeliu koja kojon, atrodė rūstūs, kone grėsmingi. Negana to, atrodė neperskiriami. Man užgniaužė kvapą. Paprastai jie nuolat dėl ko nors kivirčydavosi, o dabar žingsniavo petys į petį, beveik susiglaudę, it sąmokslininkai.

Pagalvojau: ei, mes išsiruošėm pasivaikščioti... ar į dvikovą?

Pakilau nuo suolo, ne itin tvirtai žengiau jų link, nusišypsėjau. Jie neatsakė tuo pačiu. Ėmė daužytis širdis. Giliai kvėpuok, liečiau sau.

Užplūdo ne tik baimė, staiga tapau tarsi pernelyg sąmoningas ir be galo intensyviai pajutau, kad esu pažeidžiamas, – buvau taip jautęsis ir anksčiau, kitomis svarbiomis gyvenimo akimirkomis.

Kaiėjau paskui motinos karstą.

Kai pirmą kartą kilau į mūšį.

Kai teko sakyti kalbą, ištikus panikos priepuoliui.

Būtent toks jausmas apima, kai priimi iššūkį ir nežinai, ar susidorosi, bet puikiai supranti, kad kelio atgal nebėra. Kad dabar Likimas – tavo rankose.

Gerai, mama, einu, tyliai tariau ir paspartinau žingsnį.
Palinkėk man sėkmės.

Susitikome tako vidury.

– Willy? Tėti? Sveiki.

– Haroldai.

Koks drungnas mandagumas.

Apsisukome, išsirikiavome vorele ir patraukėme per nedidelį, gebenėmis apraizgytą akmeninį tiltelį.

Išsirikiavome nesitarę, automatiškai suderinome žingsnius ir nulenkėme galvas – kaipgi neprisiminus mamos laidotuvių, juolab kad visai netoli karališkieji kapai? Stengiausi apie tai negalvoti, stengiausi klausytis, kaip mums po kojomis smagiai gurgžda žvirgždas, kaip vėjas it dūmų gijas išblaško mūsų žodžius.

Lyg niekur nieko kalbėjomės apie orą – juk mes britai, Vindzoro kunigaikščiai. Aptarėme senelio laidotuves. Sielvartingai šypsodamiesi prisiminėme, kad jis viską suplanavo pats, iki smulkmenų.

Neįpareigojantis pokalbis. Niekuo neįpareigojantis. Pamažu išsėmėme visas antraeiles temas, vis laukiau, kada pereisime prie pagrindinės, ir stebėjausi, kodėl taip ilgai trunkam ir kaip, velniai rautų, mano tėvas ir brolis įstengia atrodyti tokie ramūs.

Apsidairiau. Nuėjome netrumpą kelią, atsidūrėme pačiame Karališkųjų kapinių viduryje, tarp mirusiųjų kaulų, kaip princas Hamletas. O kad jau prakalbau apie kapus... negi pats kadaise neprašiau, kad mane palaidotų būtent čia? Ruošiausi į karą. Iki išvykimo likus kelioms valandoms, mano asmeninis sekretorius pasakė, kad reikėtų išsirinkti vietą, kur bus

palaidoti mano palaikai. „Jeigu nutiktų blogiausia, Jūsų Karališkoji Aukštybe... kare juk nėra jokių garantijų...“

Galėjau rinktis iš kelių variantų. Šventojo Jurgio koplyčia? Karališkoji kriptą Vindzore, kur nuo šiol ilsėsis mano senelis?

Ne, pasirinkau Frogmorą, nes sodai tokie gražūs, čia taip taiku.

Kone užlipome ant Wallisės Simpson antkapio, ir tėtis neatsispyrė pagundai paskaityti paskaitą apie štai ten tolėliau palaidotą asmenį ir apie ana ten besiilsintį karališkojo kraujo pusbrolių, apie kadaise iškilius kunigaikščius ir kunigaikštienes, lordus ir ledi, atgulusius amžinojo poilsio po Frogmoro medžiais. Visą gyvenimą studijavęs istoriją, turėjo ką papasakoti, tad ėmiau nuogaštauti, kad įstrigome čia kelioms valandoms, o paskui tikriausiai teks laikyti egzaminą. Laimei, tėtis pagaliau nutilo, ir mes patraukėme ežero pakrante toliau, kol priėjome nedidelį lopinėlių, kur jau žydėjo narcizai.

Štai ten ir perėjome prie reikalo.

Bandžiau paaiškinti savąją versiją. Sekėsi nekaip. Visų pirma, vis dar nervinausi, buvo sunku suvaldyti emocijas ir kartu stengtis kalbėti glaustai ir tiksliai. Be to, prieš susitikimą pats sau pasižadėjau neleisti, kad įsipliekstų dar vienas kivirčas. Vis dėlto netrukus supratau, kad tai priklauso ne nuo manęs. Tėtis ir Willy taip pat atliko svarbius vaidmenis, o juodu buvo pasiruošę kovai. Vos išdrįsdavau pateikti naują paaiškinimą, pradėdavau rutulioti naują mintį, vienas kuris, o kartais ir abu mane nutraukdavo. Ypač Willy – jis išvis nenorėjo nieko girdėti. Kelis kartus mane tiesiog užčiaupė, ir galiausiai mudu pradėjome svaidytis kandžiomis replikomis, kokias vienas kitam siuntinėjome mėnesių mėnesius ir net metus. Atmosfera taip įkaito, kad galiausiai tėtis neiškentęs pakėlė rankas.

– Gana! – Jis atsistojo tarp mudviejų, nužvelgė mūsų įraudusius veidus. – Būkit geri, berniukai, neapkartinkit man likusių gyvenimo metų.

Tėčio balsas buvo šaižus, netvirtas. Tiesą sakant, skambėjo kaip senio.

Pagalvojau apie senelį.

Staiga kažkas manyje pasikeitė. Pažvelgiau į Willy, pažvelgiau labai įdėmiai, kaip vaikystėje. Įsiminiau viską: rūščiai surauktus antakius – tokią pažįstamą išraišką, įprastą jam bendraujant su manimi; nerimą keliantį plikimą, gerokai spartesnį nei manasis; garsųjį panašumą į mamą, laikui bėgant ėmusį blėsti, kuo toliau, tuo labiau. Kai kuriais atžvilgiais Willy buvo mano veidrodis, o kai kuriais – visiška priešingybė. Mano mylimas brolis, mano aršiausias priešas, kaip tai nutiko?

Jaučiausi siaubingai pavargęs. Norėjau apsisukti ir grįžti namo, bet namai tapo labai komplikuota sąvoka. O gal taip buvo visada. Apvedžiau ranka sodus, turėdamas omenyje už jų plytintį miestą ir šalį, ir pasakiau:

– Willly, čia turėjo būti mūsų namai. Ketinome čia gyventi visą gyvenimą.

– Tu išvykai, Haroldai.

– Taip, ir tu puikiai žinai, kodėl.

– Nežinau.

– Nežinai?..

– Tikrai nežinau.

Loštelėjau atgal. Negalėjau patikėti savo ausimis. Viena yra nesutikti, kas kaltas, ar manyti, kad viskas galėjo susiklostyti kitaip, bet teigti, jog nė nenutuoki, kodėl pabėgau iš savo gimtosios šalies – šalies, už kurią kovojau ir buvau pasiruošęs žūti, – savo Tėvynės? Ta skambi frazė. Tvirtinti, jog nežinai,

kodėl mudu su žmona žengėme tokį drastišką žingsnį – čiu-
pome sūnų ir išlėkėme it akis išdegę, palikę viską – namus,
draugus, baldus? Rimtai?

Pažvelgiau aukštyn, į medžių viršūnes.

– Nežinai!

– Haroldai... Aš tikrai nežinau.

Atsisukau į tėtį. Šis pažvelgė į mane, jo išraiška bylojo:
„Aš taip pat nežinau.“

Nieko sau, pagalvojau. O gal ir iš tiesų nežino.

Neįtikėtina. Bet gal tai tiesa.

Tačiau jeigu jie tikrai nesupranta, kodėl išvykau, gal tai
reiškia, kad jie manęs tiesiog nepažįsta. Visiškai nepažįsta.

Galbūt niekada ir nepažinojo.

Tiesą sakant, gal ir aš pats savęs nepažinojau.

Pasijutau it perlietas šaltu vandeniu ir baisiai vienišas.

Bet sykiu toji mintis mane uždegė. „Reikia jiems paaiš-
kinti“, – pagalvojau.

Tik kaip?

Negaliu. Per ilgai užtrukty.

Be to, akivaizdu, kad jie nėra nusiteikę klausytis.

Bent jau ne dabar. Ne šiandien.

Todėl:

Tėti? Willy?

Pasauli?

Tai štai.